

2. Кожарська І.Ю. Право промислової власності: Винаходи, корисні моделі, промислові зразки: Навчальний посібник. – К.: Держ. ін-т інтелект. власн., 2008. – 144 с.
3. Кононенко Ю., Корновенко С. Вступ до інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Черкаси, 2012. – 148 с.
4. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навчальний посібник. – К.: Юрінкомінтер, 1998.
5. Поліщук В.С., Пірожак С.В. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – 148 с.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ» ТА «НОУ-ХАУ» В ЗАКОНОДАВСТВІ ТА НАУКОВО-ПРАВОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ УКРАЇНИ

Попова Наталія Олександрівна,

кандидат історичних наук, доцент Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

У сучасних умовах побудови цивілізованих ринкових відносин, забезпечення соціальної орієнтації економіки, інноваційного соціально-економічного розвитку наукова розробка «комерційної таємниці» та «ноу-хау», набуває особливої актуальності. Дослідженню питань, які стосуються «комерційної таємниці» та «ноу-хау» присвячені праці вчених-цивілістів: О. Підпригори, Ю. Капіци, Є. Кузьміна, Ю. Носіка, О. Сергеевой та ін. Однак порушена тема залишається недостатньо вивченою і потребує подальшого студіювання. Автор статті ставить за мету дослідити співвідношення понять «комерційна таємниця» та «ноу-хау» у чинному законодавстві та сучасній науково-правовій літературі України.

Поняття комерційної таємниці сформульовано як у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), так і у Господарському кодексі України (далі – ГК України).

Відповідно до ст. 505 ЦК України, комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів

щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [1]. Згідно з ч. 1 ст. 36 ГК України від 16 січня 2013 р., під комерційною таємницею можуть бути визнані відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам господарювання.

Таким чином, «комерційна таємниця» розглядається як конфіденційна інформація технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру. Схожі ознаки має й термін «ноу-хау». Відповідно виникає питання щодо співвідношення його з поняттям «комерційна таємниця».

Прийнято вважати, що термін «know-how» вперше з'явився у юридичній практиці в США у рішенні по судовій справі «Дюранд проти Брауна» у 1916 р. Означав він тоді дослівно «знати, як застосувати» а йшлося про те, що Браун продав Дюранду патент на використання певного винаходу, але в цьому описі свідомо пропустив інформацію, без якого реалізація цього винаходу була неможливою. З того часу цей термін почав широко застосовуватися у світовій практиці [3, 236].

У чинному законодавстві існує декілька тлумачень поняття «ноу-хау». Наприклад, Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає ноу-хау як сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих. [4]. Згідно з п. 1. 30 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», ноу-хау – інформація щодо промислового, комерційного або наукового досвіду [5]. Відповідно до ст. 1. Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «ноу-хау» – інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям не загальновідомості та істотності [6].

Міжнародна асоціація з охорони промислової власності запропонувала таке визначення «ноу-хау»: «Знання і практичний досвід технічного, комерційного, управлінського та іншого характеру, які мають практичне застосування у виробництві та професійній практиці» [7].

Отже, у більшості з наведених норм-дефініцій чітко простежується акцентування на категоріях «знання», «навички» та «досвід» як на

сутнісних компонентах «ноу-хау», тоді як змістом «комерційної таємниці» є лише інформація.

Підтвердження відокремленості «комерційної таємниці» від «ноу-хау» ми знаходимо і в науково-практичному коментарі до ЦК України. Його автори стверджують, що «ноу-хау, відповідно до законів України «Про інвестиційну діяльність» та «Про оподаткування прибутку підприємств», виступає як сукупність знань, досвіду, навичок і умінь, які приносять їхньому володільцеві певну вигоду. У такому сенсі «ноу-хау» є невіддільним від його носія та не піддається документуванню [8]. Звідси випливає висновок, що «комерційна таємниця» та «ноу-хау» є самостійні економіко-правові категорії, що не можуть підпадати під один правовий режим у зв'язку із розбіжністю низки їхніх істотних ознак та різним змістовим наповненням.

Міністерство юстиції України в Класифікаторі галузей законодавства України помістило «ноу-хау» до окремої галузі – секрети виробництва (020.080.000), «комерційна таємниця» визначена в іншій галузі (020.070.070) [9].

Зазначимо, що низка вчених-цивілістів також розмежовує поняття «ноу-хау» і «комерційна таємниця». Так, Ю. Капіца вказує, що *комерційна таємниця* більше пов'язана з *конфіденційною інформацією*, яка охороняється на самому підприємстві, а *ноу-хау* є об'єктом торгових угод по передачі конфіденційної інформації третім особам [10, 18-26]. Вчений вбачає основні відмінності між комерційною таємницею і ноу-хау у сфері їх обороту, а також видах відповідальності за порушення зобов'язань відносно збереження конфіденційності [10, 175-199]. Є. Кузьмін визначає різницю між ноу-хау та комерційною таємницею у такий спосіб: «...коммерческая тайна не может существовать за предприятием, в этом лежит ее отличие от ноу-хау, которое может существовать и отдельно от него» [11, 46]. Щодо приводу відмінностей щодо комерційної таємниці і ноу-хау, О. Сергєєва зазначає, що ноу-хау законодавством передбачена тільки цивільно-правова відповідальність, за загальними принципами захисту цивільних прав і у відповідності до умов договору про передачу ноу-хау. На відміну від ноу-хау, при порушенні комерційної таємниці, окрім цивільно-правової, має місце кримінальна і адміністративна відповідальність [12, 268].

Т. Бегова розмежовує поняття ноу-хау і комерційну таємницю насамперед, за ознаками самого об'єкта, тобто за характером інформації (за змістом). Автор вважає, що поняття комерційна таємниця значно ширше, ніж поняття ноу-хау, оскільки комерційна таємниця окрім відомостей, які є результатами інтелектуальної творчої діяльності, може включати відомості, які мають суто інформаційне і навіть

пізнавальне значення [13, с.23-26]. Ю. Носік вбачає відмінність ноу-хау в критеріях, які містяться в законодавстві ЄС [14, 63].

Натомість у науково-правовій літературі усталеною є думка, що «комерційна таємниця» і «ноу-хау» є тотожними поняттями. Останнє належить до комерційної таємниці. Зокрема, Д. Балкін розрізняє два варіанти співвідношення «ноу-хау» і комерційної таємниці: «ноу-хау» та «комерційна таємниця» – тотожні поняття; комерційна таємниця загальне поняття, а «ноу хау» спеціальне, тобто «ноу-хау» є особливий вид комерційної таємниці [15].

С. Князев також вважає, що «ноу-хау» належить до «комерційної таємниці», наголошуючи на особливостях поводження з «ноу-хау». На його думку, «виключне право на «ноу-хау» не можливо підтвердити, оскільки відсутня процедура публічного посвідчення права власника на цю інформацію (відсутність патенту, авторського свідоцтва тощо), що робить неможливим об'єктивне та безумовне підтвердження права власності» [16].

Таким чином, констатуємо, що у сучасній науково-правовій літературі склалося декілька підходів щодо співвідношення понять «ноу-хау» та «комерційна таємниця». Згідно з першим підходом, «комерційна таємниця» та «ноу-хау» є самостійними економіко-правовими категоріями. Другий підхід представлений науковцями, які сприймають ці поняття як синоніми. Третій підхід характеризується працями, в яких «ноу –хау» і «комерційна таємниця» поняття не стільки ідентичні, скільки такі, що перетинаються. Прихильники цієї точки зору трактують «ноу-хау» як результат інтелектуальної творчої діяльності людини, потенційна цінність якого не пов'язана з конкретним бізнесом. На їхню думку, власник «ноу-хау», на відміну від власника комерційної таємниці, вводить режим обмеженого доступу лише до тієї частини, яка може передана іншим особам для практичного використання [3, 236].

Проаналізувавши визначення понять «ноу-хау» та «комерційна таємниця» у національному законодавстві, можна зробити висновок, що законодавство України про «комерційну таємницю» і «ноу-хау» має ряд недоліків та суперечностей, які закріплені у нормах різних законів та підзаконних актів. Воно потребує вдосконалення та подальшого розвитку, який має бути невіддільним від процесів гармонізації та адаптації його до міжнародно-правових та європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Черевко Г. Інтелектуальна власність / Г. Черевко. – К.: Знання, 2008. – 413 с.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
5. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-2>
6. Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
7. Ломакина О.Б. Общие нормы и международная практика охраны объектов промышленной собственности / О. Б. Ломакина. – М, 2000. – С. 71 – 72.
8. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ligazakon.ua>.
9. Наказ Міністерства юстиції України від 2 червня 2004 року № 43/5 «Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України».
10. Капіца Ю. Охорона комерційної таємниці та ноу-хау / Ю. Капіца. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу / <http://www.justinian.com.ua/narticle.Php?id=2153>.
11. Кузьмин Э. А. Правовая защита коммерческой тайны / Кузьмин Э. А. // Правоведение. – 1992. – № 5. – С. 45-53.
12. Сергеева О. Питання про співвідношення ноу-хау та комерційної таємниці в праві України / О. Сергеева // Право України. – 2000. - № 11. – С. 85-88.
13. Бегова Т. К вопросу о понятии «ноу-хау» как об объекте права интеллектуальной собственности / Т. Бегова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 5. – С. 23-26.
14. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні: [монографія] / Ю. Носік. – К.: КНТ, 2007. – 240 с.
15. Балакин Д. Каким быть новому законодательству РФ о ноу-хау? / Д. Балакин // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность, 28 Февраль 2003.
16. Князев С. Комерційна таємниця в Україні: особливості організаційно-правового впровадження // Юридичний журнал. – № 6(48). – К., 2006. – с. 93-96

